

סימן עח

בדברי ה"נפש החיים" הקדושים המלהיכים לכבות טהורים
[בשער ד' פרק י"א]: "והאמת בלתי ספק כלל,
שאם הי' העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו
אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה,
כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים
והיו לאפס ותהו חס ושלום"

א. אפילו אם כל העולם כולו זכויות.

ב. לא "זמן קצר", אלא "אף רגע אחת ממש", ולא "עלול ליחרב",
אלא "כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו
חס ושלום".

ג. זה תלוי רק בלימוד התורה לשמה [כמבואר בשער ד' פרק כ"ה]
בלבד, ולא בקיום מצוות, ולא באכילה ושינה לשם לימוד, ולא במציאות
של בני תורה כשאינם לומדים.

קידושין מ' א' "ותלמוד תורה כנגד
כולם" ...!

הלשון בגמרא הקדושה מו"ק ט' ז' "הא חפצי
שמים ישוו זה" היינו לענין שמפסיק
מתלמוד תורה ועוסק במצוה שאי אפשר לעשותה
ע"י אחרים, ולענין זה בלבד סגי שמיקרי "ישוו"
זה, אבל צרור כשמש [אפילו לע"ה גדול כמוני]
שעכשיו מיקרי שהוא מקיים מצוה, ואינו לומד
תורה, ואין לזה מעלה של לימוד תורה.

מכתב אהבה של תורה
לכבוד ידידי אהובי מנוער שליט"א
בס"ד יוס' א' לס' "ומי זהס" י"א ניסן תשס"ג

שלי' רב וכט"ס לידידי האהוב מנוער מהרל"נ
שליט"א

נעימות צימינס נחמ!

תודה רבה מאד מאד על מכתב קדשו שהגיעני
בפקס שלשום, ציוס ששי עש"ק הגדול,
וחלקו הראשון הי' לי לעוגג ושעשועים.

ולשון ה"נפש החיים" הקדוש על "עסקנו
והגיונו בתורה", פשיטא ששני הלשונות
קיימי על לימוד התורה, ולא על קיום מצוות, דוק
ותשכח פעמים רבות מאד ב"נפש החיים" שקורא
ללימוד התורה "עסק התורה" או "עסקנו בתורה",
וכדמזכירני "לעסוק בדברי תורה", והנה למשל
אחמול בשב"ק למדנו בלימוד הרבים בנפשה"ס שער
ד' פרק ל"ב, יעו"י"ש בפרק ובהגה"ה שמלא מהלשון
"עסקנו בתורה" או "עסקנו בתלמוד תורה",
וכוונתו רק על לימוד התורה, וכן יעו"י היטב בשער
ד' פכ"ו שמחלק שם בין לימוד התורה [בלשון
"עסקנו בתורה"] ובין קיום מצוות, ואני תמה על
עלמי: איך אפשר לנטות מדבר פשוט כזה?

א. אמנם מש"כ ידידי אהובי שליט"א בחלקו השני
של המכתב, וכבר השמיעני קודם לזה
בעלפון את עיקרי הדברים, מה אעשה ולצי לב
האזן לא כן ידמה, ואני תמה על עלמי: מנין לקח
כת"ר שליט"א לומר דברים אלו? האם יש לזה אחיזה
מקור או אחיזה בית אב בחז"ל ובקדמאי ובתראי?

דשבת (י' ע"א) רבא חזי' לר"ה דקא מאריך בצלותא אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה.

שענין התפלה הוא הוספת תיקון בהעולמות בתוספות קדושה וברכה באותו עת הקבוע להם. ולכן אם עברה השעה שוב לא תועיל כלל להוסיף תת בהעולמות התוספת קדושה וברכה.

אמנם ענין העסק בתוה"ק הוא נוגע לעצם החיות וקיום עמידת העולמו' בל יהרסו לגמרי, לכן האדם חייב לעסוק ולהגות בה בכל עת תמיד, כדי להעמיד ולקיים כל העולמות כל רגע.

ולא עוד אלא שגם כל עיקר ענין התפלה אינה תלויה רק בעסק התוה"ק ובלתה אינה נשמעת ח"ו, כמש"ה (משלי כ"ה) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה, וכמשרז"ל בשבת שם ובמשלי רבתא פכ"ח. ואמרו (בסוף סוטה) כל העוסק בתורה מתוך דוחק תפלתו נשמעת ואין הפרגוד ננעל בפניו. ובזהר מקץ ר"ב ב' ועץ חיים תאווה באה תנינן מאן דבעי דקב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא דאיהי עץ חיים כו', לכן הדין פסוק בש"ס (מגילה כ"ז א') בה"כ מותר לעשותו בה"מ, משום דעלויי קא מעלי ליה לקדושה יותר חמורה, שרק היא הנותנת השפע חיות וקדושה ואור לכל העולמו' מטעם שהיא למעלה מכולם.

ואח"כ צדק פרק כ"ח שם כתוב לאמור: „ונשוב לבאר קצת ענין ההפרש ויתרון אור קדושת התורה הקדושה על המצוות“, יעוי"ש צפרקים שאח"ז. והדברים צרורים מאירים את העינים ומשמחים את הלב.

ג. וגם מש"כ ידידי אהובי שליט"א על „ברית" כזיכור שכרת והצטייט השי"ת לישראל שלא יהי' העולם פנוי רגע אחד מתורה, גם זה אינני מבין כלל וכלל, כי משמעות ה"ברית" היינו הסכם וחזה צמנאי כפול לשני נדדים: אם ילמדו תורה — העולם מתקיים, צר נש מסתכל באורייתא ומקיים עלמא, ואם לא ילמדו תורה — מיד חוזרים כל העולמות לתוהו וצוהו.

ואולי „עסקנו" היינו לימוד, ו"הגיונונו" היינו עיון, עכ"פ תרומתו לישני פשיטא דקיימי על לימוד המורה, ולא על קיום מצוות.

וזיל צמר טעמא שכתב ה"נפש החיים" לחלק בין תורה למצוות צפכ"ו וכ"ט ול' ול"א ול"ב, והכל שייך גם על קיום מצוות שאי אפשר לעשות ע"י אחרים שמפסיק מתלמוד תורה ועושה מצוות אלו, וגם על מצוות אלו שייך כמובן כל מש"כ ה"נפש החיים" שאינן דומות כלל וכלל ללימוד המורה. ותמהני איך אפשר לנטות מזה.

והדבר מצוה להדיא צ"נפש החיים" שם בשער ד' צפרק כ"ו החילוק שיש בזה בין תורה ומצוות, ח"ל:

„וטעמו של דבר, כמש"ל שמקור שורשה העליון הנעלם של התוה"ק מאד נעלה מעל כל העולמות, ראשית ושרש אצילות קדשו יתברך, סוד המלבוש העליון, כמ"ש רבינו איש האלקים נורא האריז"ל, רק שנשתלשלה וירדה כביכול עד לארץ אשר האירה מכבודה. ומסרה ונטעה הוא יתברך בתוכנו שנהיה אנחנו המחזיקים ותומכים בעץ החיים. לזאת מאז כל חיותם וקיומם של העולמות כולם, תלוי ועומד רק כפי ענין ורוב עסקנו והגיונונו בה. שאם אנחנו עוסקים בה ומחזיקי' ותומכים אותה כראוי בלי רפיון כלל, אנו מעוררים מקור שרשה העליון מקור הקדושות והברכות, להמשיך ולהריק תוספת ברכה וחיי עולם וקדושה נוראה על כל העולמו', כל עולם לפי ערך קדושתו שיוכל לקבל ולסבול, ואם ח"ו עסקנו בה ברפיון, מתקמט ומתמעט הקדושה ואור העליון של התורה מכל העולמו'. כל אחד לפי ערכו הולך וחסר רותתים ורפויים ח"ו. ואם ח"ו היינו מניחים ומזניחים אותה מלהתעסק בה מכל וכל, גם העולמות כולם כרגע היו מתבטלים מכל וכל ח"ו.

משא"כ בכל המצוות, ואפילו מצות התפלה. שגם אם היו ח"ו כל ישראל מניחים ועוזבים מלהתפלל לו יתברך, לא היו חוזרים העולמות עבור זה לתוהו וצוהו.

ולכן התפלה נקראת בדברי רז"ל חיי שעה, והתורה נק' חיי עולם כמאמרם ז"ל בפ"ק

לימוד התורה בכל העולם מקצה ועד קצהו אפילו לרגע קט, ואז יחזור הכל לתוהו וזוהו, וכמו שביאר ושיין ושילש טובא ה"נפש החיים" זיע"א, ועל זה לא קאי כלל וכלל הקרא ד"ארץ יראה ושקטה", דהכי קאמר קרא: "משמים השמעת דין", שהשמעת לעמך ישראל את ענין קבלת התורה, ועל זה "ארץ יראה" פן לא יקבלו את התורה ואז תחזור הארץ לתוהו וזוהו, "ושקטה", שאמרנו נעשה ונשמע, וקבלנו את התורה, ואז שקטה הארץ מפחד אבדנה מחמת האזי תנאי דקבלת ישראל את התורה.

אבל אין הכי נמי שעדיין הארץ וכל העולמות כולם צפחד תמידי שמא יהי' העולם כולו בטל לרגע אחד מן התורה, ואז יחזור מיד לתוהו וזוהו, וע"ז כמוזן לא שיין "שקטה", כי הוא מלכ תמידי נחמי שכל רגע ורגע קיום העולם תלוי בלימוד התורה באותו רגע.

ודוק היטב בלשון האמור ב"רוח חיים" על פרקי אבות פ"ו מ"א (דף ל"ה ע"א טור ז'): "וידוע מ"ש אם לא בריית יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, וזהו לא אך על קבלות התורה, כי אם אף אם הי' ח"ו כל העולם כולו בטלים כרגע מלימוד התורה, הי' העולם חוזר לתוהו ובוהו", יעוי"ש"ה, הרי שמבואר כן להדיא שהם שני ענינים נפרדים, וא"כ נשאל את הנפשה"ח את שאלת ידידי אהובי שליט"א: א"כ איך הארץ "שקטה"? ועל כרחין התשובה כנ"ל ש"שקטה" רק מהמורא והפחד מהענין הראשון, אבל המורא מהענין השני קיים לעד.

אבקשה נא מכבוד ידידי אהובי שליט"א לשים עין עיונו הן בהדברים הניתנין למעלה, ויודיעני נא אם נכונים המה, או שטעות הן בידי, ויהלמני לדיק חסד וידידותי ויעמידני בזה בקרן אורה בס"ד.

בכפילת הזכרה וההודאה עד בלי די
ואת חג המנוח יחוגו בדיעות וביתרון הכשר,
ונזכה להינצל ממהוה חמץ בפסח
באהבה רבה ואהבת עולם
הנני מוקירו ומכבדו מאד כרום ערכו הנשגב
ביקרא דאורייתא
משה מרדכי הלוי שולזינגר

והרי ד"ו ה"נפש החיים" חוזר ומשקן ומשלש לנו שאם לא יהי' לימוד התורה מקצה העולם ועד קצהו אז מיד הכל חוזר לתוהו וזוהו.

ולא אישחמיט הנפשה"ח בשום דוכחא מהלון להרגיעו ישראל שמ"מ יש ברית שדבר כזה לא יקרה. ומנין לנו לבדות מלכנו דברים כאלו? אמתה!

ג. ומה שיש רוצים לקשר את דברי ה"נפש החיים" הקדושים הללו עם דברי הגמרא הקדושה והתוס' בע"ז דף ג' ע"א, וראיתי בשני ספרים ממחברי הזמן שדיברו מזה, וכמדו' שגם כב' ידידי אהובי שליט"א בטלפון רמז לזה, הנה לענ"ד יש כאן שיבוש גדול.

דהנה צהא ד"אס לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי", נאמרו בזה שני ענינים:

א. שאם לא יקבלו ישראל את התורה בקבלה דנעשה ונשמע אז יחזור העולם לתוהו וזוהו, ועל זה נאמר ש"ארץ יראה ושקטה", ש"יראה" עד שקבלו ישראל את התורה, ו"שקטה" כשקבלו ישראל את התורה, ועל דבר זה בלבד הוא מש"כ התוס' בע"ז דף ג' ע"א צתי' השני דסגי בקבלה בלבד, אע"פ שאין מקיימים, שכיון שקבלו ישראל את התורה לקיימה שוב לא יחזור העולם לתוהו וזוהו מפני התנאי שצריך לקיום העולם שישראל יקיימו את התורה, שהרי כבר קבלו.

ב. נאמר בזה עוד ענין נורא, שאפילו שלא יחזור העולם לתוהו וזוהו מפני האזי תנאי דבעינן קבלת ישראל את התורה, שהרי כבר נתקיים התנאי וקבלו את התורה ב"נעשה ונשמע", מ"מ עדיין יש תנאי נוסף שנאמר צהא קרא ד"אס לא בריתי יומם ולילה", שאם ייפסק העולם אפילו רגע אחד בלבד מלימוד התורה, אז יחזור כל העולמות כולם, התחתון והעליונים, לתוהו וזוהו, ועל זה לא מועיל מה שכבר קבלו ישראל את התורה, שקבלת התורה היא רק לקיומי להתנאי בקיום העולם שיקבלו ישראל את התורה ב"נעשה ונשמע", וכבר קבלנו, אבל מה זה מועיל לענין התנאי השני האמור בפסוק הזה, שלקיום העולם צריך תמיד לימוד התורה, וזה שמבואר בפסחים ס"ח ז', עיי"ש ודוק היטב ותשכח, ואמת נכון הדבר שמפני תנאי זה כל העולם כולו נתון תמיד בסכנה נוראה וצפחד מתמיד שמא ייפסק

[ומשכ"ש ידלנו עוז שליט"א בזה צ"ב וזכרתי
נחיים" שם, הראיתי היום לכבוד
מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי שליט"א, ואמר בפשטות
בועזע וזמדהמה שאין זה נכון כלל וכלל, וכחנתי
לו שליט"א ד"ו].

והי רצון שזכה עוד השנה לקרצן פסח

די"ע מלונפ"ח הדצוק צאהצמו

משה מרדכי הלוי שולזינגר

מכתב שני להנ"ל

בס"ד יום ג' ל'ס' ושמרתם את חקתי ואת משפטי
אשר יעשה אתם האדם וחי זהם אני ה' [פ' אחרי
י"ח ה'] י"ג ניסן תשס"ג [יעויין בדברים הקדושים
הנוראים הארוכים שכתב כאן גאון וולאזין עמוד
התורה זיע"א ב"העמק דבר", וזה לשון קדשו בתוך
הדברים: "...אמנם בזה המקרא שאנו עומדים בו
שתים זו שמענו בפירושו: א' הוא הפי' שבכ"מ
דכתיב חקים ומשפטים שהוא עסק התורה והכי
פי' ברייתא שבת"כ והובא בסנהדרין דנ"ט [ובע"ז
ג' א'] אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כהנים
כו', אלא אפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן
גדול, הרי דלא פירשו על מעשה המצוות, אלא
על עסק התורה שהוא ללמד הלכות עפ"י החקים
שהן כללי התורה ... אשר יעשה אותם וגו' ...
לפי' הא' דקאי על עסק התורה פי' יעשה יחדש
הלכה ע"י עומק עיונו לפי כללי התורה די"ג מדות
והויות התלמוד וכדאיתא בסוכה פ"ב [כ"ח א',
ב"ב קל"ד א'] דרבן יוחנן בן זכאי למד הויות
דאביי ורבא, הרי דפלפולה של תורה הי' מדור
דור, וזה מיקרי עשי' כלשון הגמרא שבת ד"י וכי
תעלה על דעתך שמשא יושב ודן כל היום כולו
תורתו מתי נעשית, פי' אע"ג שכבר למד בהר סיני,
אבל מה שמשא רבנו חידש הלכה עפ"י עיונו, וזה
מיקרי תורתו, כדאיתא בע"ז די"ט על הפסוק
ובתורתו יהגה יומם ולילה, על זה שואל אחר שהי'
מוטרד מתי נעשית, ומעתה נבוא לפירוש הכתוב
"אשר יעשה אותם האדם", ובא הדרש אפילו כותי
ועוסק בתורה, פי' עוסק היינו חוקר ומעיין כמש"כ
הט"ז בא"ח סימן מ"ז, ובת"כ נשנית בלשון ברור
אפילו כותי ועושה את התורה והיינו הך ... וחי

בס"ד אור ליום ג' י"ג ניסן תשס"ג

ולא אכחד מאהובי שליט"א שנקעתי היום
ירושלימה אך ורק כדי לזכר ענין זה אלל
כבוד מו"ר מרן נשיא נשיאי בית הלוי
רצנו משולם דוד הלוי שליט"א, וכמוצן
אמר לי שברור כשמע כל האמור לעיל, ואין זה
יבואו לדות מהלכ [לא אמרתי לו מי הם האומרים
כן] מה שנסתר במכתב הנ"ל.

וקובץ טובא על מצב הדור יחוס עני ואביון
ששולחים יד רח"ל ציטוד היסודות
המקודשים שלנו המצוארים צ"נפ"ש החיים", שרק
לימוד התורה יש לו היתרון הנורא, שהעולם יחזור
לתוהו וזוהו וזהיפסקו אף לרגע קט ח"ו, אלל לא
קיום המצוות בשום אופן שהוא, ואמר בסערת רוחו
הטהור, שזה גם חופפה, וגם גאוה, לומר סברות
כרסיות כאלו לעוות ולקלקל ולהרוס ולשנות מש"כ
ה"נפ"ש החיים" זיע"א, שכל דבריו
הקדושים קבל מאלונו קדושו
הגר"א זיע"א עד משה רבנו מסיני, ומה זה
חסר לאנשים קטנים בני דורנו העלוב לעלות צהר
ולנגוע בקצהו.

וכאשר אמרתי לו: אם כן ה"נפ"ש החיים"
במקומו עומד!... הסתכל עלי צממיהה
רצח ואמר: אני מתפלל עליך! וכי הי' לך ספק
בזה!?!...

וטוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים.
והנני תקוה כי אהובי שליט"א אסיר תודה לי על
כל הנ"ל.

ומה שכתוב צ"נרוח חיים" פ"ו מ"א [ד"ה ולא
עוד אלל שכל העולם כולו כדאי הוא לו]
"כי אם רגע אחת הי' נפסק דברי תורה מכל
העולם מעוסקיה ושומריה היו שמים וארץ נהפכים
לתוהו ובוהו", הנה הלשון צ"נרוח חיים" כתבו
התלמידים, ולא רצינו חיים זיע"א צענמו, ומלכד
זה כבר השריש לן מאור הגולה הגאון נצי"צ זיע"א
בהרבה מקומות, ש"שמירה" קאי על לימוד התורה,
כדאמרין צ"נ"ס הקדוש בקידושין ל"ז א' "אשר
תשמרון" — זו משנה, "לעשות" — זו מעשה,
וצרש": "תשמרון זו משנה שמציאה לידי מעשה,
דכתיב תשמרון לעשות", הרי שמיירי בלימוד התורה.

זה צרור כשמש דהא דכתב ש"כרגע היו חוזרים כולם [כל העולמות, כדפחת דזכריו הקדושים "כן חיבור עצמותו יתברך אל העולמות ... כדי להעמידם ולקיימם, ולא תגעל נפשו אותם"] לאפס ואין היינו צריכים ציטול לימוד התורה, ותנא והדר מפרש, שהולך ומצא צאריכות צפרק ו' ו' ו' ו' שהעולמות מתקלקלים ע"י קלקול המעשים, אצל עדיין קיימים, ואח"כ מצא צאריכות צפ"ט ואילך הצורך לעולם תפלה, ובשער ד' פכ"ו הנ"ל מצא להדיא ההבדל בזה בין לימוד התורה ובין מעשה המצוות ועבודת התפלה, שעל עסק התורה כתב: "... ואם ח"ו היינו כולנו מניחים ומזניחים אותה מלהתעסק בה מכל וכל, גם העולמות כולם כרגע היו מתבטלים מכל וכל ח"ו, משא"כ בכל המצוות, ואפילו מצות התפלה, שגם אם ח"ו כל ישראל מניחים ועוזבים מלהתפלל לו יתברך, לא היו חוזרים העולמות עבור זה לתהו ובהו", הרי להדיא, דסכינא חריפא מפסקא בין תורה מחד גיסא ובין מצוות ותפלה מאידך גיסא, ודבריו הקדושים הללו מצארים ומגלים ומשלימים ומאירים שמש"כ בשער צ' פ"ו הנ"ל, "ובלחם הי' הוא יתברך מסלק עצמותו יתברך מהם וכרגע היו חוזרים כולם לאפס ואין" היינו מפני ציטול לימוד התורה, ונקט רצנו את השיא והפסקה וסוף הכל של "צלחם" שיכול להגיע לחזרת העולמות כולם לאפס ואין, וכדמפרש והולך [וכל ה"נפש החיים" כולם מקשה אחת, כדכתב הד"ג שליט"א במכתבו] מה ענין המצוות וציטול עושה צעולם, ומה ענין התפלה, ומה ענין התורה, וכנ"ל, ומי ששאל סתירה מדומה ב"נפש החיים" בין שער צ' פ"ו לשער ד' פכ"ו הוא מפני שלא עמד על הפשט הפשוט דזכריו הקדושים, שאין כאן שום סתירה ח"ו, ולא "ל"ע", אלא שתנא והדר מפרש, וכמשנ"ת היטב צ"ד.

ואקוה ואנפה לשמוע דעת הד"ג שליט"א בזה. **ובסוף הפרק שס:** "...ביון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו, ובלתי זה היו חוזרים כלם לתהו ובהו".

ובשער ד' פרק כ"ה כתב ה"נפש החיים" וזה לשון קדשו:

בהם", כבר נתבאר בס' בראשית ב' ז' ובכ"מ דחי פעם פירושו חי ולא מת, ופעם פירושו חי בשלמות ולא בשפלות הדעת, ומובן לפי הענין, והכא לפי הב', דקאי על מעשה המצוות, הפשט ולא שימות בהם, ולפי' הא' פירושו שיהי' נפשו מתענג בהרגש רוחני בהם", יעוי"ש בכל דבריו הקדושים המלהיבים לבבות הטהורים הן ב"העמק דבר" והן ב"הרחב דבר", כה יעזרנו השי"ת לדבוק בשקידת התורה לנצח, אכ"ר].

הנני להוסיף דברים צ"ד בידון הנורא דידן, והי' צדעמי להניע גם דברים אלו אחרת לפני כבוד מו"ר מרן רצנו משולם דוד הלוי שליט"א, אלא שארכו הדברים מאד, ולא הגעתי לזה, ואקווה לשלוח לו את הדברים ולקבל תשובתו מאהבה בזה. [ושם היו הדברים הללו למראה עיניו צעש"ק וחי י"צ טבת תשס"ה ואמר להדפיסם].

דהנה זה לשון קדשו דה"נפש החיים" בשער צ' פרק ו': "וכמו שענין חבור וקיום נשמת האדם בגופו הוא ע"י אכילה ושתייה ובלתם תפרד ותסתלק מהגוף, כן חיבור עצמותו ית' אל העולמות, שהן סוד האדם הגדול, כדי להעמידם, ולקיימם, ולא תגעל נפשו אותם, גזרה רצונו ית' שיהא תלוי בעסק התורה, ומעשי המצוות, ועבודת התפלה, של עם סגולה, ובלתם הי' הוא יתברך מסלק עצמותו ית' מהם, וכרגע היו חוזרים כולם לאפס ואין...", הנה דוק היטב צלשונו הזהב המתוק המדוקדק של רצנו ה"נפש החיים" זיע"א, שדיצר על שלשה עניינים, וכל אחד צדיטוי המתאים לו: **בעסק התורה,** ומעשי המצוות, ועבודת התפלה, הרי שללימוד התורה הוא קורא עסק התורה, כלשון הצרכה לעסוק בדברי תורה, [עיי' צ"ח וט"ז לו"ח ריש סימן מ"ז], וכמו שכתבנו למעלה צ"ד שלימוד התורה נקרא ב"נפש החיים" עסק התורה, וכמשנ"ת היטב צ"ד, ולקיום המצוות ה"נפש החיים" קורא מעשי המצוות, ולתפלה — עבודת התפלה.

ומש"כ ה"נפש החיים" על שלשתם: "ובלתם הי' הוא יתברך מסלק עצמותו יתברך מהם וכרגע היו חוזרים כולם לאפס ואין", הנה

„אבל אם הי' ח"ו העולם פנוי לגמרי אפילו רגע אחת ממש — [לא „זמן קצר“, אלא אפילו רגע אחת ממש] — מעסק והתבוננות עם סגולה בתוה"ק, תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממציאות לגמרי ח"ו — [לא „עלול ליחרב“, אלא „תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממציאות לגמרי ח"ו“]...

ואיך לא יתלהב לב האדם בהעלותו על לבו ומתבונן בזה הענין הנורא, ותפול עליו אימתה ופחד לכל יתרפה ח"ו מעסק התוה"ק תמיד, כאשר יחשוב בלבבו אולי ח"ו לעת כזאת העולם כולו מקצה ועד קצהו פנוי לגמרי מעסק התוה"ק, ובלתי עסקו והגיון לבו עתה בזה העת בתורה היו נחרבים כל העולמות וכרגע ספו תמו ח"ו — [לא ש„עלול ליחרב“, אלא „היו נחרבים כל העולמות, וכרגע ספו תמו ח"ו“].

ועוד צ„נפש החיים“ שער א' פרק ט"ו צהגהה זה לשון קדשו הזהב הממוקד: „...וכל חיותם וקיומם של העולמות כולם הוא רק ע"י התורה הקדושה, כשישראל עוסקים בה, שהיא נהורו דכל עלמין ונשמתא וחיותא דכלהון, ואילו הי' העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה, היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו, כמ"ש ז"ל בשביל התורה וכו', כמ"ש וחיי עולם נטע בתוכנו, כי מקור שורשה העליון היא למעלה מכל העולמות, לכן בה תלוי החיות של כולם“, עד כאן לשון קדשו הנרצח הנחמד הנעים.

וב„רוח חיים“ על פרקי אבות פ"ו מ"א [דף ל"ה ע"א טור א', ד"ה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו] כתוב לאמור: „כי אם רגע אחת הי' נפסק ד"ת מכל העולם מעוסקיה ושומריה, היו שמים וארץ נהפכים לתהו ובהו, כמשאחז"ל ע"פ אם לא בריתי יומם וגו' חוקות שמים וארץ לא שמתי, וגם הרקיע שע"ג ראשי החיות בכלל, וכמ"ש וחיי עולם נטע בתוכנו, כי חיות כל העולם תלוי במה שנתן לבני אדם תורת אמת, ועי"ז חיי העולם נטע בתוכנו, וא"כ הלומד תורה אפשר שבאותה רגע כל העולם מתבטלים, וא"כ הוא מקיים עולם ומלואה“.

ובהמשך דבריו הקדושים: „ויתבאר עוד כפל לשון כל העולם כולו ... וידוע מ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וזהו לא אך על קבלות התורה, כי אם אף אם הי' ח"ו כל העולם כולו בטלים כרגע מלימוד התורה, הי' העולם חוזר לתהו ובהו ... והיינו מפרשים כי התנאי הי' שיחזור לתהו ובהו היינו שיתבטל עולם העשי', אבל לא מה שלמעלה, ור' אלכסנדר הביא ראיה מהפסוק שלום יעשה לי דזהו בעולם העשי', ורב הביא ראיה אף לעולם הבריאה, שנאמר לנטוע שמים וליסוד ארץ וגו', וזהו בבריאה, דשמים קדים לארץ כנ"ל, דזה ג"כ תלוי בתורה, וכן בפסוק חוקות שמים וארץ, וכן בפסוק ויכולו השמים והארץ, דמזה יליף הגמרא התנאי, נאמר שמים קודם לארץ, וזהו בבריאה ג"כ, ולזה אמר התנא כל העולם כולו ר"ל גם העליון, עכ"ל ה"רוח החיים“.

**צהצה רצה וזהב עולם
משה מרדכי הלוי שולזינגר**

**מכתב לכבוד ג"א שליט"א
בירושלם עיה"ק תובב"א**

בס"ד יוס' ג' לס' „אשר יעשה אתם האדם וחי בהם“ [יעו"ש צ"העמק דבר] י"ג ניסן תשס"ג

**הו"כ הד"ר ג' הרמה שליט"א
נעימות צימינס נחמ!
אחדשה"ט זיקרא דאורייתא**

הנה הרמז"ס כתב צהלכות תשובה פ"ג ה"צ: „... וכן כל העולם כולו, אם היו עונותיהם מרובין מזכותיהם, מיד הן נשחטין, שנאמר וירא ה' כי רצה רעת האדם“, דהיינו שהאנשים נשחטין, אצל העולם איננו חוזר לתהו ובהו, ואיננו חוזר לאפס ואין, ונת וצניו ונשחטיהם נשאר, וכל צאי המיצה נשאר.

ואילו צ„נפש החיים“ כתב בכל המקומות שאם הי' כל העולם בטל לרגע מלימוד התורה, אז יחזרו כל העולמות לתהו ובהו ואפס ואין, וא"כ מצוה להדיח שאין שום קשר בין דברי ה"נפש החיים" הקדושים הללו ובין דברי הרמז"ס הקדושים

היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלום".

ובסוף הפרק שס: "...כיון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו, ובלתי זה היו חוזרים כלם לתהו ובוהו".

ובשער ד' פרק כ"ה כתב ה"נפש החיים" וזה לשון קדשו:

"אבל אם הי' ח"ו העולם פנוי לגמרי אפילו רגע אחת ממש — [לא "זמן קצר", אלא "אפילו רגע אחת ממש"] — מעסק והתבוננות עם סגולה בתוה"ק, תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממציאות לגמרי ח"ו — [לא "עלול ליחרב", אלא "תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממציאות לגמרי ח"ו"]...

ואיך לא יתלהב לב האדם בהעלותו על לבו ומתבונן בזה הענין הנורא, ותפול עליו אימתה ופחד לבל יתרפה ח"ו מעסק התוה"ק תמיד, כאשר יחשוב בלבבו אולי ח"ו לעת כזאת העולם כולו מקצה ועד קצהו פנוי לגמרי מעסק התוה"ק, ובלתי עסקו והגיון לבו עתה בזה העת בתורה היו נחרבים כל העולמות וכרגע ספו תמו ח"ו — [לא ש"עלול ליחרב", אלא "היו נחרבים כל העולמות, וכרגע ספו תמו ח"ו"]...

ועוד "נפש החיים" שער א' פרק ט"ז צהגה זה לשון קדשו הזהב הממוקד: "...וכל חיותם וקיומם של העולמות כולם הוא רק ע"י התורה הקדושה, כשישראל עוסקים בה, שהיא נהורו דכל עלמין ונשמטת וחיותא דכלהון, ואילו הי' העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה, היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו, כמ"ש ז"ל בשביל התורה וכו', כמ"ש וחי עולם נטע בתוכנו, כי מקור שורשה העליון היא למעלה מכל העולמות, לכן בה תלוי החיות של כולם", עד כאן לשון קדשו הנרור הבהיר הנחמד הנעים.

וב"רוח חיים" על פרקי אבות פ"ו מ"א [דף ל"ה ע"א טור א', ד"ה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לון כתוב לאמור: "כי אם רגע אחת הי' נפסק ד"ת מכל העולם מעוסקה

הללו, ושמים זו שמענו: א. שכאשר אין לימוד תורה בעולם אז לא רק דיושבי העולם נשחטים, אלא העולם כולו חוזר לתהו ובוהו ואפס ואין [יעוין שער ד' פ"ו]. ב. שגם כל העולמות העליונים, שאין שם אנשים כלל, חוזרים לתהו ובוהו ואפס ואין.

ועל כרחין הפירוש הוא שאפילו כולם נדיקים, מ"מ כרגע שאין לימוד תורה בעולם הכל חוזר לתהו ובוהו ואפס ואין, ומי שצא לקשר ול"שאלו" ול"לתרץ" מהרמז"ס לה"נפש החיים" לא עמד על עומק הפשט הפשוט בדברי הרמז"ס ודברי ה"נפש החיים".

והלא כל אחד מציין היטב את פירוש המלות הנרור "נפש החיים", שאפילו אם יהיו כל צאי העולם כולו נדיקים גמורים, ולא רק שיהי' העולם רוצו זכויות, אלא כולו זכויות, רק זכויות, ומ"מ אם רגע קטן אחד לא ילמדו תורה, אז מיד העולם חוזר לתהו ובוהו!

והרי ה"נפש החיים" כותב שלא רק העולם שלנו, אלא כל העולמות העליונים ייחרבו מיד, ושם הלא אין חשבוניות של זכויות וחובות, שאין שם צני אדם מנאויים צמאיות ומזהירים באזהרות, אלא שצלי תורה רגע אחד הכל נחרב, ומה זה קשור להרמז"ס פ"ג דתשובה הלכה א'?

וזוה הוא היסוד הנורא הקדוש של ה"נפש החיים", אשר כל צית ישראל נשען עליו וחוזר ומשקן אז לבנו ורצ לתלמידו, שלא יועילו שום זכויות של כל העולם כולו, אם כרגע אחד לא ילמדו תורה, יחזור הכל [וגם העולמות העליונים] לתהו ובוהו. וזה האלף צית והיסוד הראשי של כל חינוכנו והשקפת היהדות שלנו מדורי דורות.

וזוה לשון קדשו "נפש החיים" שער ד' פרק י"א:

"והאמת בלתי שום ספק כלל, שאם הי' העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש — [ולא רק "זמן קצר"] — מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלום", לא "שהעולם עלול ליחרב", דהיינו אז שכן אז שלא, שזה הפירוש של "עלול", יכול להיות, ולא כן כתב ה"נפש החיים", אלא כנ"ל, ש"כרגע

ושומריה, היו שמים וארץ נהפכים לתוהו ובוהו, כמשאחז"ל ע"פ אם לא בריתי יומם וגו' חוקות שמים וארץ לא שמתי, וגם הרקיע שע"ג ראשי החיות בכלל, וכמ"ש וחיי עולם נטע בתוכנו, כי חיות כל העולם תלוי במה שנתן לבני אדם תורת אמת, ועי"ז חיי העולם נטע בתוכנו, וא"כ הלומד תורה אפשר שבאותה רגע כל העולם מתבטלים, וא"כ הוא מקיים עולם ומלואה".

ובהמשך דבריו הקדושים: "ויתבאר עוד כפל לשון כל העולם כולו ... וידוע מ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וזהו לא אך על קבלות התורה, כי אם אף אם הי' ח"ו כל העולם כולו בטלים כרגע מלימוד התורה, הי' העולם חוזר לתוהו ובוהו ... והיינו מפרשים כי התנאי הי' שיחזור לתוהו ובוהו היינו שיתבטל עולם העשי', אבל לא מה שלמעלה, ור' אלכסנדר הביא רא"י מהפסוק שלום יעשה לי דוהו בעולם העשי', ורב הביא רא"י אף לעולם הבריאה, שנאמר לנטוע שמים וליסוד ארץ וגו', וזהו בבריאה, דשמים קדים לארץ כנ"ל, דזה ג"כ תלוי בתורה, וכן בפסוק חוקות שמים וארץ, וכן בפסוק ויכולו השמים והארץ, דמזה יליף הגמרא התנאי, נאמר שמים קודם לארץ, וזהו בבריאה ג"כ, ולזה אמר התנא כל העולם כולו ר"ל גם העליון", עכ"ל ה"רות החיים".

והשי"ת ישיבני בתשובה שלימה לפניו. ואת חג המנוחות יחוגו צדיקות וציתרון הכשר הנני עני אחוז בחבלי צון קטינה קטינה דארעא מוקירס ומכבדס כגאון רוס ערכס הנשגב משה מרדכי הלוי שולזינגר

בס"ד אור ליום ד' לס' "וחי זהס" י"ב ניסן תשס"ג לאהובי האמיתי שליט"א נעימות צימינס נלח!

ברגע זה הנני מעיין בספרכם הנשגב, והנני נדהם לקרוא שם שקיום העולם יתכן גם צלי לימוד תורה, ע"י קיום המצוות וכו' [והראיתי זאת למחרת לכבוד מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי שליט"א ואמר צועזע וצמדהמה שפשוט שאין זה נכון כלל וכלל] האם אין זה נגד הנפש החיים שער ד' פכ"ו?

ולשון "שומריה" לא הגר"ח זיע"א כתבו, אלא שכתב ע"י תלמידיו, ואפילו לשון זה מתפרש גם כן על לימוד כדכתב הגנ"צ זיע"א ב"העמק דבר" הרצה פעמים על פי הגמרא ושמרתם זו משנה בקידושין ל"ז א' דהיינו לימוד וכו' וכו'.

אבקש להרגיעני ולהודיעני על ציטוט הדבר הלא נכון הזה.

המנפה לחשובתכם היקרה צרכת פסח כשר ושמח צאהבה רבה ואהבת עולם

משה מרדכי

זיל צתר טעמא שכתב הנפש החיים שער ד' פכ"ו ואילן צחילוק שבין תורה למצוות, וגם מצוות שנעשות ע"י הפסקת הלימוד למצוה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים רק מצוות הנה, ולא לימוד תורה.

מכתב לכבוד ג"א שליט"א בירושלם עיה"ק תובב"א

בס"ד יום ג' וישב י"ז כסלו תשס"ה שלומכון לעלם ישגא לחדא!

הנה היטיב אשר דיבר כבוד ג"א שליט"א, שלא הייתי צריך לעורר בכלל את כל הנושא דה"נפש החיים", מפני שכל אלו שאמרו סברות עקומות בזה אין זה שהם מפרשים את ה"נפש החיים", אלא הם נגד ה"נפש החיים", אשר קיבל מהגר"א עד משה רבנו מסיני, שכלי שהעולם יתקיים צריך ללמוד, ללמוד ממש בפועל, ובפכ"ה של שער ד' כתב מפורש שצריך לזה לימוד לשמה, וב"רות חיים" פ"ו משנה א', ואין לזה שום תחליפים ח"ו, לא עשיית מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, שמקבל על זה שכל כמו על לימוד צאורה שעה כרש"י מנחות צ"ט ב', אבל אין זה לימוד, ומה קשר יש בין קבלת השכר של עושה המצוה לכך שלקיום העולם צריך עכשיו לימוד תורה בפועל לשמה, ומה שאמרו צמו"ק ט' "ישוו" היינו שצריך [חייב, או רשות, להגר"א צננות אליהו ריש פאה, עיין חזון יחזקאל פ"ח דיצמות] לעסוק במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים, ועיסוק זה "שוה" לעיסוק צמורה, או

מבחינת החיוב, שעכשיו מחויב לעשות כן, או מבחינת ההיתר [להגר"א הנ"ל], או מבחינת השכר, זה שכתב רבי זונדל זיע"א שנחשב לך כאילו אתה לומד, היינו מבחינת מה שאתה מחויב לעשות עכשיו, או מבחינת השכר, אבל צרור כשמש שלא אמר רבי זונדל, תלמיד ה"נפש החיים", פה שלישי להגר"א, שהעיסוק במנהג הוא לימוד תורה בפועל לשמה, חלילה וחס מלייחס לו כזו שטות רח"ל. ולא קיום מנאות סתם, ולא אכילה ושתי' ושינה בשביל ללמוד, ולא רוב זכויות לעולם, ולא מציאות של אדם דבוק בתורה אע"פ שאינו לומד בפועל, כל זה אמירות של קלות דעת וקלות ראש בעלמא, סתם דיבורים בלי שום רא' ואסמכתא, רק "הנלענ"ד", בנושא רציני מאד מאד, שהוא יסוד היסודות של קיום העולם, וכל שכן לצדות מהלכ לומר בשם ... שכל דברי הנפש החיים לא נאמרו אלא על דרך הפלגה, [עפ"ל, עיין "אור שמח" פ"ד מתשובה], ומספיק לאכול ולישון בשביל ללמוד אח"כ, רחמנא ליגן מהאי דעתא, ואם הי' החזו"א שומע דבר זה, הי' מורה להוריד מיד את היין מן השלחן לפני שהצדאי הזה [או החנוף הזה] יגע בו, ושלא לזרפו למנין, ועוד יש מוספים ברמות רוחא, שאם ה"נפש החיים" דלאו כוונתו, כי אז הוא חולק על הנפש החיים, אזי לאזנים שכן שומעות. ואמר הג"א שליט"א הנ"ל שע"י שינאנו לישע צירור הענין הנשגב הזה, תתרבה עי"ז הרבה ספרות כוזבת מחוץ נגיעות פסולות, ותהא ח"ו האמת נעדרת, וחבל שיישאר בעולם זכר מדעות כוזבות נפסדות אלו, והלדק עמו.

ובכבוד מו"ר נשיא נשיאי בית הלוי
מרן רבנו משולם דוד הלוי שליט"א אמר לי, שזו חולפה וגאווה וגסות רוח כל הדיבורים המרגיזים הללו, הצאים לקעקע מוסדות תבל, רח"ל.

ובל זאת פתחנו מאז אול למנוחות מרנא ורצנא רשכבה"ג האצי עזרי זלוק"ל זי"ע ועכ"א, ועזב אותנו לאנחות, אול גברא דאכתי הוו מיסתפי מיני' פחות או יותר, ונהי' העולם הפקר, שפרוץ מרובה על העומד, וי"ג פרנות פרנו בה"נפש החיים", כמו י"ג פרנות שפרנו צקורג בהר הבית, למה פרנת גדרי-ה וארוה כל עוברי דרך...

ולכן איני יכול לקרוא את דברי הדר"ג שליט"א בזה בשלות נפש, אלא צעקרת נפש ובעצבות נוראה עד היכן הגענו והתדרדרנו ירחס ה'.

אבקש סליחת הדר"ג שליט"א על כל האמור בזה, אבל תורה אחת כתיב בה, ואית דין ואית דיין, ולא ניחא לי' למרא דעלמא שח"ו יעשו את תורתו הקדושה פלסתר, רח"ל.

והבני עני ענה טובה קמ"ל לידידי אהובי האמיתי שליט"א, שלא ידפיס את כל מש"כ לי בזה, שהכל מרגיז ומעביר את הרוח ומעפיש את האויר להעמיד לדיון סברות כרסיות נפסדות טפשיות, ומעורר ח"ו חרון אף נורא בעולם, ה' ישמרנו!

והנה כתוב בח"ס על התורה פ' וישלח שהח"ס אמר שלשרו של עשו לא הי' איכפת החסד של אברהם אבינו, ולא העבודה [התפילה] של יצחק אבינו, ולא יצא ללחום נגדם, רק התורה של יעקב אבינו הוציאה אותו ללחום נגדו, והללית לנקוע את כף ירך יעקב, דהיינו חמכין דאורייתא, אבל "בהאצקו עמו", המאצק של יעקב נגדו נמשך, שיעקב אינו מתפעל מאומה מהחלשת החמכין דאורייתא או מפילו מציטולס לגמרי, ויעקב ממשיך בחורמו צעז וצתעצומות נפש. "וירא כי לא יכול לו", אין לו לשרו של עשו שום יכולת "לו", לפגוע בעצם יעקב, בשקידת לימוד תורתו הקדושה הצלתי נפסקת בכל מלכ שהוא, "ותקע כף ירך יעקב", הללית לקעקע את ענין החמכין דאורייתא, "בהאצקו עמו", יעקב ממשיך להיאצק עמו ואינו נוטש את תלמודו.

רזה "ויאצק איש עמו עד עלות השחר", כך ימשך המלכ עד הגאולה העתידה.

ואחד מכלי הנשק היותר חזקים שיש ליעקב במלחמתו העקבית העקשנית נגד שרו של עשו, המתנכל ללימוד ושקידת התורה בכל אמצעי שהוא, הוא המתנה הטובה שהעניק נותן התורה לעם ישראל את הספר הקדוש "נפש החיים", המלהיב ומרטיט את לבבות הטוהרים להחזקם ולהתחזק עד צלי די צשקידת התורה הקדושה, וכל זה קיצל מרצו הגר"א עד משה רבנו מהר סיני, והיותר חזק בלשונות הנשגבים

המרטיטים צ"נפש החיים" הוא הענין הנורא של "האמת בלתי ספק כלל שאם הי' העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותוהו חס ושלום" [שער ד' פי"א, וחזר על זה בעוד כמה מקומות צ"נפש החיים", ותשמיעם את הוד קולך ודברות קדשך מלהבות אש], אשר זה עומד לעיני כל לומד ושוקד בתורתו הקדושה.

ומה יעשה שרו של עשור? הלא הוא צריך להיחזק בזה עד עלות השחר?

ויתחכם שרו של עשור ויהי לרוח שקר צפי אנשים השייכים למחנה התורה וישם צפיהם כל מיני דיבורים מרגזים, יש שצאו לומר כי אין צריך לימוד דוקא, אלא מספיק לעסוק במצוות, וגם בזה לא ייחרצ העולם, ויש שצאו לומר שרק עלול להיחרב, ויש שצאו לומר שמיירי רק כשהעולם מחנה זכויות ומחנה חובות, אבל כשהעולם רובו זכויות לא ייחרב אפילו אם אף אחד לא ילמד תורה, ויש שמפליגים לומר שאם ה"נפש החיים" לא מתפרש כדבריהם הנ"ל, כי אז הם אומרים כך, ורצ גובריהו לחלוק על ה"נפש החיים", והם חולקים עליו... ויש שצאו עם המנאה חדשה שאין צורך ללמוד בפועל, אלא די שיש אדם דבוק בתורה וכמד עמה [אף שכעת איננו לומד בפועל], והוא כבר מחזיק את הקשר של הצריאה עם התורה... [ומה חסר להם כל זה?!...].

ושרו של עשור מלא שמחה ועונג מהחיילים הנאמנים המשרתים אותו במלחמתו העקשנית נגד התורה ושוקדי.

ובכמו שאמר מרן הקדוש הגרי"ז זיע"א דצריסק, שפעמים שהסטרא אחרא חושך מלהשתמש בחיילים משלנו, ומגייס לשרותו חיילים משלנו, מהחרדים, והם משרתים אותו נאמנה...

אבל יעקב האמימי מתנער מכל הנ"ל, ומניף אל על את הדגל הקדוש הטהור הצרור של ה"נפש החיים" הקדוש הצרור כשמש נדקה ומרפא בכנפיו, ואכל וחי לעולם!...

וגם על כגון דא הי' מרנא ורצנא רשכבה"ג ה"אצי עזרי" זצוק"ל זי"ע וע"כ"א חזר ומשכן ש"סוף האמת לנצח!" ויכירו וידעו כל יושבי תבל את האמת הנרופה הטהורה של תורתנו הקדושה הנלחמת, אשר כל כלי יוצר עלי' לא ילח וכל לשון חקוס אחת למשפט תרשיע, "ואורח לדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום" (משלי ד' י"ח).

בה זכנו השי"ת צמחה, וימלא כבוד ה' את כל הארץ, צהופיעו צהדר גאון, ונשגב ה' לצדו ציוס ההוא.

כל הקונטרס הנכבד היקר הזה הי' למראה עיני כבוד מו"ר מרן רצנו משולם דוד הלוי שליט"א צעש"ק וחי י"צ טבת תשס"ה ואמר שטובים הדברים מאד מאד ומאד רצה להדפיסם לפקוח עינים עורות ולשמח הלצות.

סימן עט

בענין תלמוד תורה הוי טוב לשמים וטוב לבריות

בקידושין מ' א' מבואר דת"ת הוי טוב לשמים וטוב לבריות, וכתב השיטה לא נודע למי דטוב לבריות היינו כשמלמד אחרים, אי נמי כשמורה הוראות לאחרים, ומשמע שאם לומד לעצמו, ואינו מלמד אחרים ואינו מורה הוראות, אע"פ שהוא מחזיק את כל הבריאה, מ"מ לא הוי בגדר "טוב לבריות", וכתב בס' "מנחת נתן" שמרנן הגאון ר'

קידושין מ' א' "....תנן... ותלמוד תורה כנגד כולם... אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב...".

בס"ד אור ליום ג' יתרו י"ג שבט תשנ"ד

הו"כ הדר"ג הרמה שליט"א

נעימות בימינם נצח!